

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

BULAÇ / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 25939/17)

KARAR

Madde 34 • Anayasa Mahkemesi tarafından manevi tazminat olarak açıkça yetersiz miktarların ödenmesine karar verilmesi nedeniyle başvuranın mağdur sıfatı

Madde 5 § 1 (c) • Bir gazetecinin suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesini sağlayacak inandırıcı nedenlerin bulunmaması nedeniyle hukuka aykırı olarak tutuklanması

Madde 10 • İfade özgürlüğü • Müdahalenin yasaya uygunluğunu etkileyen tutukluluğun hukuka aykırılığı

STRAZBURG

8 Haziran 2021

Kesinleşme Tarihi
11 Ekim 2021

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2021. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Bulaç / Türkiye davasında,

Başkan

Jon Fridrik Kjølbro,

Hâkimler

Marko Bošnjak,

Aleš Pejchal,

Egidijus Kūris,

Branko Lubarda,

Carlo Ranzoni,

Saadet Yüksel,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith’in katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine yapılan başvuruyu (No. 25939/17), Türk vatandaşı olan Ali Bulaç’ın (“başvuran”) İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin (“Sözleşme”) 34. maddesi uyarınca 24 Mart 2017 tarihinde Mahkemeye başvurmasını,

Sözleşme’nin 5. maddesinin 1, 3 ve 4. fıkralarına ve 10. maddesine ilişkin şikâyetlerin Türk Hükümetine (“Hükümet”) bildirilmesi yönündeki kararı,

Davalı Hükümet tarafından bildirilen görüşleri ve başvuran tarafından bu görüşlere verilen cevapları,

Yargılamaya katılma hakkını kullanan Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri tarafından sunulan görüşleri (Sözleşme’nin 36. maddesinin 3. fıkrası ve Mahkeme İç Tüzüğü’nün 44. maddesinin 2. fıkrası),

Birleşmiş Milletler Düşünce ve İfade Özgürlüğü Hakkının Geliştirilmesi ve Korunmasına İlişkin Özel Raportör ve birlikte hareket eden ve Sözleşme’nin 36. maddesinin 2. fıkrası ve Mahkeme İç Tüzüğü’nün 44. maddesinin 3. fıkrası uyarınca Bölüm Başkanı tarafından yargılamaya katılmalarına izin verilen şu sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan görüşleri: MADDE 19, Gazetecileri Koruma Komitesi, Avrupa Basın ve Medya Özgürlüğü Merkezi, Avrupa Gazeteciler Federasyonu, İnsan Hakları

BULAÇ / TÜRKİYE KARARI

İzleme Örgütü, Sansür Endeksi, Uluslararası Gazeteciler Federasyonu, Uluslararası Basın Enstitüsü, Medya Hukuki Savunma Girişimi, Uluslararası PEN ve Sınır Tanımayan Gazeteciler (“yargılamaya müdahil olan sivil toplum kuruluşları”) dikkate alarak kapalı oturumda gerçekleştirilen müzakerelerin ardından 18 Mayıs 2021 tarihinde aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Mevcut başvuru bilhassa, gazeteci olan başvuranın özellikle yayımladığı yazılar nedeniyle tutuklanmasıyla ilgilidir.

OLAY VE OLGULAR

2. Başvuran, 1951 doğumlu olup, İstanbul’da ikamet etmektedir. Başvuran, İstanbul Barosuna bağlı Avukat M. A. Devecioğlu tarafından temsil edilmektedir.

3. Hükümet, kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

I. 15 TEMMUZ 2016 TARİHLİ DARBE GİRİŞİMİ

3. 15 Temmuz’u 16 Temmuz 2016 tarihine bağlayan gece, Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu olan ve "Yurtta Sulh Konseyi" olarak adlandırılan bir grup, demokratik yolla seçilen Meclisi, Hükümeti ve Cumhurbaşkanı’nı ortadan kaldırmak amacıyla askeri darbe girişiminde bulunmuştur (darbe girişimine ilişkin ayrıntılar için bk., Mahkemenin verdiği *Mehmet Hasan Altan/Türkiye* kararı (No. 13237/17, §§ 14-17, 20 Mart 2018).

4. Hükümet, 20 Temmuz 2016 tarihinde, 21 Temmuz 2016 tarihinden itibaren üç ay süreyle olağanüstü hal ilan etmiş ve ardından olağanüstü hal, Cumhurbaşkanı’nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından üç aylık sürelerle uzatılmıştır.

5. Türk makamları, 21 Temmuz 2016 tarihinde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine, 15. madde bağlamında Sözleşme'nin askıya alındığını bildirmişlerdir.

6. Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü hal dönemi boyunca, Anayasa'nın 121. maddesi uyarınca otuz yedi kanun hükmünde kararname yayımlamıştır. Bu metinler, gözaltına alınan veya tutuklanan kişilere iç hukukta tanınan usuli güvencelere önemli sınırlamalar getirmiştir (gözaltı süresinin uzatılması, dosyaya erişime ve tutukluluk tedbirlerine karşı yapılan itirazların incelenmesine ilişkin kısıtlamalar, vb.).

7. Olağanüstü hal, 18 Temmuz 2018 tarihinde kaldırılmıştır.

II. BAŞVURANIN TUTUKLANMASI VE BAŞVURAN HAKKINDA BAŞLATILAN CEZA YARGILAMASI

8. Başvuran, "Fetullahçı" örgütün başlıca yayın organı olarak kabul edilen ve olağanüstü hal kapsamında 27 Temmuz 2016 tarihinde 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin yayımlanmasının ardından kapatılan *Zaman* isimli gazetede 1998 yılından beri çalışan bir köşe yazarıdır. Başvuran, 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsünden daha önceki yıllarda, mevcut Hükümetin politikalarına yönelik eleştirel bakış açısıyla tanınmaktaydı.

9. Başvuran, 26 Temmuz 2016 tarihinde, Türk makamları tarafından *FETÖ/PDY* ("Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması") adı verilen örgüte üye olduğuna dair hakkında şüphelenildiğini basın organlarından öğrenmiştir. Bunun üzerine, başvuran, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne gitmiş ve burada gözaltına alınmıştır.

10. Başvuran, 30 Temmuz 2016 tarihinde, İstanbul Emniyet Müdürlüğünde sorguya çekilmiştir. Başvuran, sorgusu sırasında, yasa dışı bir örgüte üye olduğunu kabul etmemiştir.

11. Başvuranın da aralarında bulunduğu, *Zaman* gazetesinden sorumlu olan pek çok kişi, aynı gün, İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin huzuruna çıkarılmıştır. Sulh Ceza Hâkimliği, başvurayı, üzerine atılı olay ve olgular ile kendisine yöneltilen suçlamalar hakkında sorgulamıştır. Başvuran, herhangi bir yasa dışı örgüte üye olduğunu yeniden reddetmiştir. Başvuran, askeri darbelere karşı olduğunu ve 15 Temmuz 2016 tarihli olaylardan önce, Fetullah Gülen örgütünün darbe yapabilecek bir örgüt olduğunu bilmediğini belirtmiştir. Başvuran, Emniyet Müdürlüğüne kendi isteğiyle gittiğini ve kaçma niyetinde olmadığını eklemiştir.

12. Duruşmanın sonunda, Sulh Ceza Hâkimi, özellikle başvuran tarafından kaleme alınan -kendi kanaatine göre, söz konusu terör örgütünü öven- yazıların içeriğini dikkate alarak, terör örgütüne üye olmak suçundan ilgilinin tutuklanmasına karar vermiştir. Sulh Ceza Hâkimi, bu karara varırken, şu unsurları göz önünde bulundurmıştır: Başvuran hakkında kuvvetli suç şüphesinin varlığı; söz konusu suçun niteliği ve bu suçun, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 100. maddesinin 3. fıkrasında sıralanan suçların -"katalog" denilen bu suçlarda, kuvvetli karinelerin bulunması halinde şüpheli kişinin tutuklanmasının haklı gösterildiği varsayılmaktadır- arasında yer alması; kaçma riski; mevcut delil durumu ve delillerin değiştirilmesi riski; ve tutukluluğa alternatif tedbirlerin, ilgilinin ceza yargılamasına katılmasını sağlamak için yetersiz olması riski.

13. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, 10 Nisan 2017 tarihinde, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önünde, bilhassa anayasal düzeni, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Hükümeti cebir ve şiddet kullanarak ortadan kaldırmaya teşebbüs etmekle ve üyesi olmaksızın bir terör örgütü adına suç işlemekle suçladığı ve aralarında başvuranın da bulunduğu çok sayıda kişi hakkında, *FETÖ/PDY*'nin medya ağında yer aldıkları şüphesiyle düzenlediği iddianameyi sunmuştur. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, bu kişilerin üç kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla ve on beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmalarını talep etmiştir.

14. İstanbul Cumhuriyet Savcısı, sunduğu iddianamesinde, *FETÖ/PDY*'nin basın organlarının sorumluları hakkında açılan ceza davası kapsamında suçlanan diğer kişiler ve başvuran tarafından kaleme alınan yazıların, bu yazıların yazarları tarafından Hükümete yönelik yapılan bir muhalefet veya eleştiri ifadesi olarak değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüştür. Başvuranla ilgili olarak, Cumhuriyet Savcısı, 21 Aralık 2013 ile 6 Şubat 2016 tarihleri arasında *Zaman* gazetesinde yayımlanan ve ilgili tarafından kaleme alınan sekiz makaleden bahsetmiştir. Özet olarak, Cumhuriyet Savcısı, başvuran tarafından kullanılan ifadelerin, resmi makamların haklarına zarar vermesi ve sosyal barışı ve kamu düzenini tehdit etmesi nedeniyle, basın özgürlüğünün sınırlarını aştığı kanısına varmıştır. Cumhuriyet Savcısı'na göre, başvuran yazılarında, olası bir askeri darbeyi kışkırtma konusunda tereddüt etmemiş ve dolayısıyla, söz konusu terör örgütünün menfaatlerine hizmet eden görevleri yerine getirmiştir.

15. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 24 Nisan 2017 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı'nın iddianamesini kabul etmiştir.

16. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 11 Mayıs 2018 tarihinde, başvuranın tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmasına karar vermiştir.

17. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 6 Temmuz 2018 tarihli kararla, başvurunu sekiz yıl, dokuz ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Bu kararın somut olayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“Uzun yıllar boyunca, [başvuranın da aralarında bulunduğu] sanıklar, *FETÖ/PDY*'nin yayın organı olan *Zaman* gazetesinde köşe yazarlığı yapmışlardır. Bir terör örgütünün, kendi değerlerine saygı ve sempati duymayan kişileri ulusal bir gazetede [işe aldığı] düşünülemez.

[Şu unsurlar dikkate alınmıştır:] Sanık Ali Bulaç, *Zaman* gazetesinde uzun yıllar boyunca çalışmıştır; ilgilinin [terör] örgütüne bağlılığı, 17 [ve] 25 Aralık [2013] tarihlerinde yapılan komplo operasyonlarının ardından [bile] devam etmiştir; ilgili, yazılarında, genel olarak [terör] örgütünü savunmuştur; ilgilinin aynı zamanda sükûnete [çağırın] yazıları kaleme almasına rağmen, darbe teşebbüsünden yaklaşık dört ay önce 06/02/2016 tarihinde [yayımlanan], “Kılıç, hala gayrimeşru siyasi bir araç mıdır?,

BULAÇ / TÜRKİYE KARARI

zorbalar kılıcı kullanırlar, ancak mazlumların da kılıç kullanma hakkı yok mudur?” başlıklı yazısının içeriğinden, sanığın terör örgütüne olan bağlılığını ve meşru hükümete yönelik [muhalefeti] saklı tuttuğu anlaşılmaktadır; sanık, terör örgütü tarafından kontrol edilen ve 20/11/2014 tarihli 2 no.lu kararıyla, [bu terör örgütünün] lideri Fetullah Gülen’i [vakfın] onursal başkanı seçen, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfının Yönetim Kurulunda [yer almıştır]; sanığın terör örgütünün üst düzey yöneticileriyle bağlantılı olduğu ve söz konusu yöneticilerle birlikte yurt dışına [seyahat ettiği ve ülkeye geri döndüğü] tespit edilmiştir; sanık [kapatılan bir televizyon kanalı olan] *Mehtap TV*’de 21/01/2015 tarihinde [yayınlanan] bir program sırasında, diğer sanık A.T.A.ya [şunları] söylemiştir: “Son sözü sana bırakalım, sen ana vatanındasın”; 2014 yılının Ağustos ayından beri, terör örgütüyle bağlantısı bulunan [bir banka] olan Bank Asya’da sanığın sahip olduğu banka hesabının [bakiyesi] artmıştır; incelenen dijital materyaller [terör] örgütünün lideri Fetullah Gülen’in konuşmalarının ve kitaplarının [Ali Bulaç’ın] bilgisayarlarında saklandığını ortaya çıkarmıştır; [bu unsurlar] [Türk Ceza Kanunu’nun] 314. maddesinin 2. fıkrası tarafından [cezalandırılan], terör örgütüne üye olma suçunu teşkil etmektedir.”

18. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 25 Haziran 2019 tarihinde verilen kararla, başvurayı mahkûm eden ilk derece mahkemesinin kararını onaylamıştır.

19. Taraflarca 2019 yılında sunulan son unsurlardan, ceza yargılamasının Yargıtay önünde hâlihazırda derdest olduğu anlaşılmaktadır.

III. ANAYASA MAHKEMESİNE SUNULAN BİREYSEL BAŞVURU

20. Başvuran, 9 Mart 2017 tarihinde, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuran, bireysel başvuru çerçevesinde, özellikle, özgürlük ve güvenlik hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü hakkının ihlal edilmesinden şikâyetçi olmuştur.

21. Anayasa Mahkemesi, 3 Mayıs 2019 tarihinde, (2017/16589 sayılı) bir karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararla, altıya karşı dokuz oyla, özgürlük ve güvenlik hakkının ve ifade ve basın özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

22. Başvuran tarafından maruz kalınan tutukluluğa ilişkin şikâyetle ilgili olarak, *Şahin Alpay* (No. 2016/16092, §§ 77-91) kararından doğan ilkelere atıfta bulunan Anayasa Mahkemesi, her şeyden önce, ilgilinin tutukluluğunun CMK'nın 100. maddesine ilişkin yasal bir dayanağının bulunduğunu tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi ardından, başvuranın tutukluluğunun meşru bir amaç izleyip izlemediğini ve ilgilinin atılı suçları işlediğine dair kuvvetli şüphelerin bulunup bulunmadığını incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuran tarafından kaleme alınan ihtilaf konusu yazıların içeriğini ve Cumhuriyet Savcılığı tarafından sunulan diğer delil unsurlarını incelemesinin ardından, “suçun işlendiğine dair kuvvetli emarenin” somut olayda yeterince kanıtlanmadığı sonucuna varmıştır. Ardından Anayasa Mahkemesi, savaş, genel seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının askıya alınmasını öngören Anayasa'nın 15. maddesi bakımından özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edilip edilmediğini incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, *Şahin Alpay* (yukarıda anılan karar, §§ 77-91), *Mehmet Hasan Altan* (No. 2016/23672, §§ 152-157), *Turhan Günay* (No. 2016/50972, §§ 83-89) ve *Mustafa Baldır* (No. 2016/29354, §§ 83-88) kararlarına atıfta bulunarak, Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanması halinde bile, kişilerin suç işlediklerine dair kuvvetli bir emare bulunmaksızın, tutuklanabileceklerinin kabul edilmesinin mümkün olmadığı kanısına varmıştır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, başvuranın maruz kaldığı tutukluluğun söz konusu durumun katı gereklilikleriyle orantısız olduğuna ve Anayasa'nın 19. maddesinin 3. fıkrası tarafından korunduğu şekliyle, ilgilinin özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, bu hükmün ihlal edildiği yönündeki tespitini dikkate alarak, başvuranın tutukluluk süresine ilişkin şikâyet hakkında karar verilmesine gerek olmadığı kanaatine varmıştır.

23. Öte yandan, başvuran, mahkemelerin duruşma yapmadan tutukluluğuna ilişkin hususu incelemelerinden şikâyetçi olmuştur. Anayasa Mahkemesi, *Erdal Tercan* (No. 2016/15637, §§ 221-251) kararına atıfta

bulunarak, bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

24. İfade ve basın özgürlüğüne ilişkin şikâyetle ilgili olarak, Anayasa Mahkemesi, yine *Şahin Alpay* (yukarıda anılan karar, §§ 118-133) kararına atıfta bulunarak, yazıları nedeniyle başvuran hakkında uygulanan tutukluluk tedbirinin, bu hakkın ilgili tarafından kullanılmasına yönelik bir müdahale olarak değerlendirildiğini tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu özgürlükten yoksun bırakıcı tedbirin, askeri darbe girişiminin arkasında bulunan ve ulusal güvenlik açısından tehlike oluşturan terör örgütüyle mücadele yönünde meşru bir amaç izlediği kanısına varmıştır. Buna karşın, Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun yasaya uygunluğuna ilişkin tespitlerini göz önünde bulundurarak, özgürlükten yoksun bırakmaktan ibaret olması nedeniyle sonuçları ağır olan bu türden bir tedbirin demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı bir müdahale olarak değerlendirilemeyeceği kanısına varmıştır. Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanmasına ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesi, *Şahin Alpay* (yukarıda anılan karar, §§ 143-146) ve *Mehmet Hasan Altan* (yukarıda anılan karar, §§ 238-241) davalarında yaptığı tespitlerine atıfta bulunmuş ve Anayasa'nın 26 ve 28. maddeleri anlamında ifade ve basın özgürlüğünün ihlal edildiği kanaatine varmıştır.

25. Anayasa Mahkemesi, ihlal tespitlerini dikkate alarak, başvurana manevi tazminat olarak 25.000 Türk lirası (TRY - Anayasa Mahkemesinin kararının açıklandığı tarihte yaklaşık 3.760 avro (EUR)) ve masraf ve giderler için 2.732,50 TRY (aynı tarihte yaklaşık 410 avro) ödenmesine karar verilmesi gerektiği kanısına varmıştır.

İLGİLİ HUKUKİ ÇERÇEVE VE İÇ HUKUK UYGULAMASI

I. TÜRK ANAYASASININ İLGİLİ HÜKÜMLERİ

26. Türk Anayasası'nın somut olayla ilgili hükümleri, Mahkemenin *Mehmet Hasan Altan/Türkiye* (No. 13237/17, §§ 57-60, 20 Mart 2018) davasında verdiği kararda açıklanmaktadır.

II. TÜRK CEZA KANUNU'NUN (TCK) İLGİLİ HÜKÜMLERİ

27. TCK'nın, yasa dışı bir örgüte üye olma suçunu öngören 314. maddesinin 2. fıkrası aşağıdaki şekildedir:

“2. Birinci fıkra tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.”

III. CEZA MUHALEMESİ KANUNU'NUN (CMK) İLGİLİ HÜKÜMLERİ

28. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun somut olaya ilişkin hükümleri, Mahkemenin *Selahattin Demirtaş/Türkiye* (No. 2) ([BD], No. 14305/17, §§ 150-157, 22 Aralık 2020) davasında verdiği kararda açıklanmaktadır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. TÜRKİYE'NİN SÖZLEŞME'Yİ ASKIYA ALMASINA İLİŞKİN ÖNCELİKLİ SORUN

29. Hükümet, Sözleşme'nin 15. maddesi uyarınca, 21 Temmuz 2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Sözleşme'nin askıya alındığının bildirilmesini dikkate alarak, başvuranın bütün şikâyetlerinin incelenmesinin uygun olduğunu belirtmektedir. Hükümet bu bağlamda, Türkiye'nin Sözleşme'yi askıya alma hakkını kullanması nedeniyle, Sözleşme'nin hükümlerini ihlal etmediğini belirtmektedir. Bu bağlamda,

Hükümet, askeri darbe girişiminin yol açtığı riskler nedeniyle milletin hayatını tehdit eden kamuya açık bir tehlikenin bulunduğunu ve bu tehlikeye cevap olarak ulusal makamlar tarafından alınan tedbirlerin söz konusu durum nedeniyle kesinlikle gerekli hale geldiğini ileri sürmektedir.

30. Başvuran, Hükümetin iddiasını kabul etmemektedir.

31. Mahkeme, başvuranın tutukluluğunun olağanüstü hal döneminde gerçekleştiğini gözlemlemektedir. Mahkeme aynı zamanda, bu dönem boyunca ilgili hakkında başlatılan ceza yargılamalarının bu dönemin ötesinde uzadığını kaydetmektedir.

32. Bu aşamada, Mahkeme, *Mehmet Hasan Altan/Türkiye* (No. 13237/17, § 93, 20 Mart 2018) davasında verdiği kararında, askeri darbe girişiminin Sözleşme anlamında “milletin hayatını tehdit eden kamuya açık bir tehlikenin” varlığını ortaya koyduğu kanısına varmıştır. Somut olayda alınan tedbirlerin söz konusu durumun gerektirdiği katılıkla ve uluslararası hukuktan doğan diğer yükümlülüklerle uygun olarak uygulanıp uygulanmadığı hususuna ilişkin olarak, Mahkeme, -aşağıda gerçekleştireceği- başvuranın şikâyetlerinin esası hakkında incelemenin gerekli olduğu kanaatine varmaktadır (ayrıca bk., *Şahin Alpay/Türkiye*, No. 16538/17, § 78, 20 Mart 2018).

II. HÜKÜMET TARAFINDAN İLERİ SÜRÜLEN İLK İTİRAZLAR HAKKINDA

A. Tazminatla İlgili Hukuk Yolunun Kullanılmamasına İlişkin İtiraz Hakkında

33. Hükümet, CMK’nın 141. maddesinin 1. fıkrasının (a) ve (d) bentlerinin yasaya aykırı olarak yakalanan ya da haksız olarak tutuklanan kişilere tazminat elde etme imkânı sağladığını belirterek, başvuranın tutukluluğunun sonunda serbest bırakılması nedeniyle, Sözleşme’nin 5. maddesinin 1., 3. ve 4. fıkralarına ilişkin şikâyetleri bağlamında bu hükme

dayanarak tazminat davası açabileceğini ve açması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda, Hükümet, Yargıtayın yerleşik içtihatlarına göre, CMK'nın 141. maddesi uyarınca tutukluluğun çok uzun sürmesi nedeniyle tazminat talebinde bulunmak ve bu talep hakkında bir kararın verilmesini sağlamak için davanın esasına ilişkin kesinleşmiş bir kararın beklenmesinin gerekli olmadığını belirtmektedir.

34. Başvuran, buna cevap olarak, CMK'nın 141. maddesine dayanan bir davanın Mahkemeye sunulan şikâyetler için etkin bir çözüm oluşturamayacağını ifade etmektedir. Dolayısıyla başvuran, kendi ifadesine göre, Mahkemeye başvuruda bulunmadan önce bu hukuk yolunu tüketmekle yükümlü değildir.

35. Öncelikle Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. ve 3. fıkralarına ilişkin şikâyetlerle ilgili olarak, Mahkeme, kısa bir süre önce, *Selahattin Demirtaş/Türkiye (No. 2)* ([BD], No. 14305/17, § 214, 22 Aralık 2020) davasında verdiği kararında, CMK'nın 141. maddesinin 1. fıkrasının (a) ve (d) bentlerine dayanan tazminat davasının, kişinin suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesini sağlayacak inandırıcı nedenlerin bulunmadığı iddiasına veya Sözleşme'nin 5. maddesinin 1 ve 3. fıkraları anlamında tutukluluğu haklı gösterecek nitelikte uygun ve yeterli gerekçelerin bulunmadığı iddiasına itiraz etmek için etkin bir hukuk yolu olarak değerlendirilemeyeceği kanısına varmıştır.

36. Ardından Anayasa Mahkemesinde yürütülen yargılamanın süresine ilişkin Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası bağlamındaki şikâyetle ilgili itiraza ilişkin olarak, Mahkeme, bu hükmün metninin bu türden bir şikâyet için herhangi bir tazminat imkânı öngörmediğini gözlemlemektedir. Öte yandan, Hükümet, mevcut davanın koşullarına benzer koşullarda, CMK'nın 141. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde öngörülen hukuk yolunun bu türden bir şikâyet için bir sonuca varabileceğini belirten herhangi bir ulusal mahkeme kararı sunmamıştır.

37. Sonuç olarak, Hükümet tarafından ileri sürülen iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki itiraz kabul edilemeyecektir.

B. Anayasa Mahkemesi Önünde Bireysel Başvuru Yolunun Kullanılması Hakkında

38. Hükümet, 8 Kasım 2017 tarihli görüşlerinde, başvurayı, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru yolunu kullanmamakla suçlamaktadır.

39. Başvuran, Hükümetin iddiasını kabul etmemektedir.

40. Mahkeme, başvuranın iç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğünün ilke olarak Mahkemeye başvurunun sunulduğu tarihte değerlendirildiğini hatırlatmaktadır (*Baumann/Fransa*, No. 33592/96, § 47, AİHM 2001-V (alıntılar)). Bununla birlikte Mahkeme, başvurunun yapılmasından sonra, ancak başvurunun kabul edilebilirliği hakkında karar vermeden önce, bir hukuk yolunun son aşamasına ulaşılmasına müsamaha göstermektedir (*Karoussiotis/Portekiz*, No. 23205/08, § 57, AİHM 2011 (alıntılar), *Stanka Mirković ve diğerleri/Monténégro*, No. 33781/15 ve diğer 3 başvuru, § 48, 7 Mart 2017, ve *Azzolina ve diğerleri/İtalya*, No. 28923/09 ve 67599/10, § 105, 26 Ekim 2017).

41. Bu durumda, Mahkeme, başvuranın 9 Mart 2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğunu ve Anayasa Mahkemesinin 3 Mayıs 2019 tarihinde esas hakkında ek kararını verdiğini gözlemlemektedir (yukarıda 20-25. paragraflar). Dolayısıyla Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki itirazın uygun olmadığı kanısına varmaktadır.

42. Bu nedenle, Hükümet tarafından ileri sürülen bu itirazın da reddedilmesi gerekmektedir.

C. Başvuranın Mağdur Sıfatı Hakkında

43. Hükümet, 2 Ağustos 2019 tarihinde alınan ek görüşlerinde, Anayasa Mahkemesinin 3 Mayıs 2019 tarihli kararında, başvuranın özgürlük ve

güvenlik hakkının ve ifade ve basın özgürlüğü hakkının ihlaline maruz kaldığının kabul edildiğini ifade etmektedir. Hükümet, ilgilinin uygun ve yeterli bir tazminat elde ettiğini eklemektedir. Sonuç olarak, Hükümet Mahkemeyi, başvuranın bundan böyle Sözleşme'nin ihlalinden dolayı mağdur olduğunu ileri süremeyeceği kanısına vararak, başvuruyu reddetmeye davet etmektedir.

44. Başvuran, cevap olarak sunduğu görüşlerinde, bu iddiayı kabul etmemektedir. Başvuran, ilk derece mahkemesi tarafından, ardından Bölge Adliye Mahkemesi tarafından mahkûm edilmesinin, Sözleşme anlamında halen mağdur olduğunu gösterdiğini belirtmektedir. Dahası başvuran, Anayasa Mahkemesi tarafından ödenmesine karar verilen meblağların uygun ve yeterli bir tazminat teşkil ettiğinin kabul edilemeyeceğini ifade etmektedir.

45. Mahkeme, Sözleşme ihlallerini düzeltme görevinin öncelikle ulusal makamlara ait olduğunu ve bir başvuranın gerçekte iddia edilen bir ihlalden dolayı mağdur olduğunu ileri sürüp süremeyeceğini belirlemek için yalnızca başvurunun yapıldığı tarihteki resmi durumun değil, aynı zamanda davanın koşullarının tamamının, özellikle Mahkeme tarafından davanın incelendiği tarihten önceki her türlü yeni olay ve olgunun da göz önünde bulundurulması gerektiğini hatırlatmaktadır (*Tănase/Moldova* [BD], No. 7/08, § 105, AİHM 2010).

46. Mahkeme daha sonra, başvuranın lehine bir kararın veya tedbirin, ilke olarak, ulusal makamlar Sözleşme'nin ihlalinin açıkça ya da özünde kabul etmedikleri, ardından telafi etmedikleri sürece, Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca ilgiliyi “mağdur” sıfatından yoksun bırakmak için yeterli olmadığını hatırlatmaktadır (*Scordino/İtalya (No. 1)* [BD], No. 36813/97, §§ 179-180, AİHM 2006-V, *Gäfgen/Almanya* [BD], No. 22978/05, § 115, AİHM 2010, *Kurić ve diğerleri/Slovenya* [BD], No. 26828/06, § 259, AİHM 2012 (alıntılar), ve *Cristea/Moldova Cumhuriyeti*, No. 35098/12, § 25, 12 Şubat 2019). Yalnızca bu iki koşulun yerine getirilmesi halinde, Sözleşme'nin koruma mekanizmasının ikincil niteliği başvurunun incelenmesini

engellemektedir (*Rooman/Belçika* [BD], No. 18052/11, § 129, 31 Ocak 2019).

47. Mahkeme ayrıca, özgürlükten yoksun bırakmanın yasaya uygunluğuna ilişkin hukuk yolunun, etkin olması için, bu hukuk yoluna başvuran kişiye itiraz edilen özgürlükten yoksun bırakmanın sona erdirilmesine ilişkin bir bakış açısı sunması gerektiğini hatırlatmaktadır (*Mustafa Avcı/Türkiye*, No. 39322/12, §60, 23 Mayıs 2017). Bununla birlikte, özgürlükten yoksun bırakmanın daha önce sona ermesi durumunda, ilgilinin bir yandan, özgürlükten yoksun bırakmanın mantıksız olduğunun kabul edilmesini ve diğer yandan, bu tespiti ilişkin bir tazminatın ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yoluna sahip olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

48. Somut olayda, Mahkeme, başvuranın 11 Mayıs 2018 tarihinde serbest bırakıldığını gözlemlemektedir. Sonuç olarak, Mahkeme, her şeyden önce, Sözleşme tarafından korunan bir hakkın ihlalinin en azından esasen ulusal makamlar tarafından kabul edilmesinin gerekip gerekmediğini ve diğer yandan, sunulan telafinin uygun ve yeterli olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini incelemelidir (bk., özellikle, *Vedat Doğru/Türkiye*, No. 2469/10, § 37, 5 Nisan 2016).

49. “Kabul edilme” hususuna ilişkin olarak, Mahkeme, ulusal makamlar tarafından yapılan ihlal tespitinin, Sözleşme’nin 5. maddesinin 1. fıkrası ve 10. maddesi kapsamında sunulan şikâyetler açısından tartışma konusu olmadığı, zira Anayasa Mahkemesinin başvuranın, suçun işlendiğine dair kuvvetli bir emare yeterince kanıtlanmaksızın tutuklandığı sonucuna vardığı kanısına varmaktadır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, Anayasa’nın 19. maddesinin 3. fıkrasının ihlal edildiği kanaatine varmıştır. Öte yandan, ifade ve basın özgürlüğüne ilişkin şikâyetle ilgili olarak ve tutukluluğun yasaya uygunluğuna ilişkin tespitlerine atıfta bulunarak, Anayasa Mahkemesi, sözleri nedeniyle başvuran hakkında uygulanan tutukluluk tedbirinin aynı

zamanda Anayasa'nın 26 ve 28. maddeleri anlamında ifade ve basın özgürlüğüne ihlal teşkil ettiğini tespit etmiştir.

50. Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrası kapsamında sunulan başvuranın şikâyetiyle ilgili olarak, Mahkeme, özellikle *Buzadji/Moldova Cumhuriyeti* (yukarıda anılan karar, §§ 84-91) ve *Merabishvili/Gürcistan* ([BD], No. 72508/13, §§ 222-225, 28 Kasım 2017) kararlarında belirtilen, bir tutukluluğun makul niteliğine ilişkin genel ilkelere atıfta bulunmaktadır. Bu bağlamda, Mahkeme, tutuklanan kişinin suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesini sağlayacak inandırıcı nedenlerin devam etmesinin tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğunun olmazsa olmaz ("*sine qua non*") koşulu olduğunu hatırlatmaktadır (yukarıda anılan *Merabishvili* kararı, § 222, bu kararda yapılan atıflarla birlikte). Bu durumda, Anayasa Mahkemesi, suçun işlendiğine dair kuvvetli bir emare yeterince kanıtlanmaksızın başvuranın tutuklandığı kanısına varmıştır. Başka bir deyişle, Anayasa Mahkemesi, ilgilinin suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesini gerektiren inandırıcı nedenlerin bulunmadığı sonucuna varmıştır. Mahkeme nazarında, Anayasa Mahkemesinin, Anayasa'nın 19. maddesinin 3. fıkrasının ihlali yönündeki tespiti dikkate alarak, başvuranın tutukluluğunu haklı göstermek için uygun ve yeterli gerekçelerin bulunup bulunmadığı hususu hakkında karar verilmesine gerek olmadığı kanısına varmasına rağmen, ilgilinin maruz kaldığı özgürlükten yoksun bırakmanın yasaya uygunluğuna ilişkin vardığı sonuç, aynı zamanda Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrası tarafından güvence altına alınan hakların başvuran açısından ihlalinin en azından esasen kabul edildiği anlamına gelmektedir.

51. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin kararının başvuran açısından uygun ve yeterli bir telafi oluşturup oluşturmadığını araştırma görevi Mahkemeye aittir. Bu bağlamda, Mahkeme, ulusal makamların bir başvurana tespit edilen ihlalin düzeltilmesine yönelik bir tazminatın ödenmesine karar vermeleri halinde, Mahkemenin bu tazminatın miktarını incelemesinin uygun olduğunu hatırlatmaktadır (*Hebat Aslan ve Firas Aslan/Türkiye*, No.

15048/09, § 44, 28 Ekim 2014). Mahkeme, bu karara varırken, benzer davalarda kendi uygulamasını dikkate alacak ve elinde bulunan unsurlara dayanarak, karşılaştırılabilir bir durumda ödenmesine karar verebileceği miktarı sorgulayacaktır ve bu durum, iki miktarın mutlaka aynı olması gerektiği anlamına gelmemektedir. Dahası, Mahkeme, Sözleşme tarafından güvence altına alınan hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesini sağlama görevinin öncelikle ulusal makamlara ait olması nedeniyle, seçilen çözüm türü ve ulusal makamların söz konusu telafiyi sağlarken ivedilikle davranmaları da dâhil olmak üzere, davanın koşullarının tamamını göz önünde bulunduracaktır (yukarıda anılan *Vedat Doğru* kararı, § 40). Bu nedenle, ulusal düzeyde ödenmesine karar verilen meblağın, incelenmekte olan davanın koşulları dikkate alındığında açıkça yetersiz olmaması gerekmektedir (bk., diğer kararlar arasında, *Žúbor/Slovakya*, No. 7711/06, § 63, 6 Aralık 2011).

52. Somut olayda, Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin, ihlal tespitlerini dikkate alarak, başvurana manevi tazminat olarak 25.000 TRY (kararının verildiği tarihte yaklaşık 3.760 avro) ve masraf ve giderler için 2.732,50 TRY (aynı tarihte yaklaşık 410 avro) ödenmesine karar verilmesi gerektiği kanısına varmıştır. Hükümete göre, başvuranın dolayısıyla Anayasa Mahkemesi tarafından ödenmesine karar verilen meblağların uygun ve yeterli bir tazminat teşkil ettiğinin kabul edilemeyeceğini belirtmesine rağmen, ilgili, uygun ve yeterli bir tazminat elde etmiştir. Mahkeme, taraflar arasındaki anlaşmazlığı ve benzer davalardaki uygulamasını göz önünde bulundurarak (*Sabuncu ve diğerleri/Türkiye*, No.23199/17, § 260, 10 Kasım 2020 ve *Şık/Türkiye* (No. 2), No. 36493/17, § 223, 24 Kasım 2020, davalarında Mahkemenin verdiği kararlarla kıyaslayınız), özellikle başvuranın maruz kaldığı tutukluluk süresini dikkate alarak, bu meblağların incelenmekte olan davanın koşulları bakımından açıkça yetersiz olduğu kanısına varmaktadır.

53. Dolayısıyla Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1 ve 3. fıkraları ve 10. maddesi bağlamında başvuranın sunduğu şikâyetler için tazminat

olarak bir meblağın ödenmesine rağmen, başvuranın halen Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında “mağdur” olduğunu ileri sürebileceğini tespit etmektedir.

III. SÖZLEŞME’NİN 5. MADDESİNİN 1. VE 3. FIKRALARININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

55. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak, tutuklanmasını gerektiren bir suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesini sağlayacak inandırıcı nedenlerin varlığına ilişkin herhangi bir delil unsurunun bulunmadığını iddia etmektedir. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrası açısından, aşırı olarak nitelendirdiği tutukluluk süresinin uzunluğundan şikâyet etmektedir. Başvuran, tutuklanmasına ve tutukluluk halinin devamına hükmeden mahkeme kararlarının yeterince gerekçelendirilmediğini ileri sürmektedir.

Sözleşme'nin 5. maddesinin 1 ve 3. fıkralarının ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

(...)

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

(...)

3. İşbu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkes (...) makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir. ”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

56. Mahkeme, bu şikâyetlerin Sözleşme'nin 35. maddesinde belirtilen başka bir gerekçeyle açıkça dayanaktan yoksun ve kabul edilemez olmadığını tespit ederek, bunların kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların İddiaları

a) Başvuran

54. Başvuran, suç işlediğine dair objektif bir gözlemciyi ikna edecek nitelikte herhangi bir olay ve bilginin bulunmadığını ileri sürmektedir. Başvuran, kendisi hakkında şüphelerin duyulmasına neden olan olay ve olguların kısmen ifade özgürlüğü kapsamına giren eylemlere benzediğini eklemektedir.

55. Başvuran ayrıca, tutukluluk halinin devamı için yargılama makamları tarafından kabul edilen gerekçelere itiraz etmektedir. Başvuranın ifadesine göre, bu türden gerekçeler, kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakmak için uygun ve yeterli olarak kabul edilemez.

b) Hükümet

56. Hükümet, Mahkemenin bu konuya ilişkin içtihatlarından doğan ilkelere atıfta bulunarak (*Klass ve diğerleri/Almanya*, 6 Eylül 1978, §§ 58-68, A serisi No. 28, *Fox, Campbell ve Hartley/Birleşik Krallık*, 30 Ağustos 1990, § 32, A serisi No. 182, *Murray/Birleşik Krallık*, 28 Ekim 1994, § 55, A serisi No. 300-A, ve *İpek ve diğerleri/Türkiye*, No. 17019/02 ve 30070/02, 3 Şubat 2009), her şeyden önce, başvuranın terör örgütlerine karşı yürütülen mücadele kapsamında açılan ceza soruşturması sırasında yakalandığını ve tutuklandığını belirtmektedir.

57. Hükümet, *FETÖ/PDY* örgütünün şüphesiz yeni türden atipik bir terör örgütü olduğunu belirtmek istemektedir. Bu örgüt, öncelikle, yargılama organları, güvenlik güçleri ve silahlı kuvvetler gibi bütün kamu kurum ve kuruluşlarına, görünüşe göre yasal bir şekilde üyelerini yerleştirmiştir. Dahası bu örgüt, kitle iletişim araçları, sendikalar, finans sektörü ve eğitimin de dâhil olduğu bütün alanlarda kendi örgütlenmesini kurarak, paralel bir yapı oluşturmuştur. Öte yandan, kendi örgütlenmesine bağlı olmayan basın organlarına üyelerini gizlice yerleştirerek, kamuoyuna “subliminal” mesajları iletme ve böylelikle kendi amaçlarına ulaşmak için kamuoyunu manipüle etmek amacıyla bu organların yayınlarını yönlendirmeye çalışmıştır.

58. Hükümet ardından, Cumhuriyet Savcılığının *FETÖ/PDY* ile bağlantısı bulunduğu hakkında şüphelenilen başvuranın da aralarında bulunduğu birçok kişi hakkında ceza soruşturması başlattığını ve ilgilinin 30 Temmuz 2016 tarihinde, terör örgütüne üye olmak suçundan tutuklandığını ileri sürmektedir. Hükümet, başvuranın kendisine atfedilen suçu işlediğine dair objektif bir gözlemciyi ikna edebilecek nitelikte yeterli olay ve bilgilerin bulunduğunu iddia etmektedir. Hükümet, bu unsurları dikkate alarak, ceza yargılamalarının ilgili hakkında başlatıldığını ve bunların ulusal mahkemeler önünde halen derdest olduğunu eklemektedir.

59. Hükümet, ulusal mahkemelerin başvuranın tutukluluğunu haklı gösterecek nitelikte uygun ve yeterli gerekçeler sunma yükümlülüklerini yerine getirdikleri kanısındadır. Ayrıca Hükümet, ilgilinin maruz kaldığı tutukluluğun makul süreyi aşmadığını belirtmektedir.

2. Müdahil Tarafların Görüşü

a) İnsan Hakları Komiseri

60. İnsan Hakları Komiseri, tutukluluk tedbirine aşırı şekilde başvurulmasının Türkiye’de uzun bir süreden beri devam eden bir sorun olduğunu vurgulamaktadır. İnsan Hakları Komiseri bu bağlamda, yakalanan

ve sorguya çekilmelerinin ardından serbest bırakılan gazeteciler hesaba katılmaksızın, iki yüz on gazetecinin olağanüstü hal boyunca tutuklandığını belirtmektedir. İnsan Hakları Komiseri, tutuklanan gazetecilerin çok sayıda olmasının, diğerlerinin yanı sıra, genellikle tutukluluk tedbirinin istisnai niteliğini göz ardı etme eğiliminde olan hâkimlerin uygulamasıyla açıklandığını ifade etmekte ve bu konuda, yalnızca diğer bütün seçeneklerin yetersiz olduğu kanaatine varılması halinde uygulanması gereken bir son çare tedbirinin söz konusu olduğunu belirtmektedir.

61. İnsan Hakları Komiseri, gazetecilerin tutukluluğuna ilişkin davaların çoğunda, ilgililerin terör faaliyetlerine katıldıklarını kanıtlayan deliller bulunmaksızın, terörle ilgili suçlarla suçlandıklarını eklemektedir. Bu bağlamda, İnsan Hakları Komiseri, suçlamaların zayıflığından ve ilgililerin tutuklanmasına ve tutukluluk halinin devamına ilişkin kararların siyasi içeriğinden etkilendiğini belirtmektedir.

b) Birleşmiş Milletler Özel Raportörü

62. Özel Raportör, olağanüstü halin ilan edilmesinin ardından, çok sayıda gazetecinin yeterli delillerle desteklenmeyen ve belirsiz suçlamalara dayanılarak tutuklandığına işaret etmektedir.

63. Özel Raportör, gazetecilerin yargılanmalarına ilişkin kümülatif olayların, ulusal makamların, terörle mücadele bahanesiyle, Türk Ceza Kanunu'na ve soruşturma dosyalarındaki unsurlara ilişkin geniş ve öngörülemez yorumlamalarda bulunduklarının ve böylelikle, ceza yargılamalarıyla ve tutukluluk tedbirleriyle ifade özgürlüğünü büyük ölçüde ve keyfi bir şekilde bastırdıklarının düşünülmesini sağladığını belirtmektedir.

c) Davaya Müdahil Olan Sivil Toplum Kuruluşları

64. Davaya müdahil olan sivil toplum kuruluşları, basın organlarının demokratik bir toplumda oynadığı önemli rolün üzerinde durarak,

gazetecilerin özgürlüğünden yoksun bırakılmasına yol açan tedbirlerin kullanılmasını eleştirmektedirler.

3. Mahkemenin Değerlendirmesi

65. Mahkeme, *Selahattin Demirtaş (No. 2)* (yukarıda anılan karar, §§ 311-321) kararında ortaya koyduğu şekliyle, kişinin suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesini sağlayacak inandırıcı nedenlerin bulunmadığı iddiasına ilişkin olarak Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının yorumlanması ve uygulanması konusunda genel ilkelere atıfta bulunmaktadır.

66. Bu durumda, Mahkeme, başvuranın 26 Temmuz 2016 tarihinde gözaltına alındığını gözlemlemektedir. İlgili, 30 Temmuz 2016 tarihinde, İstanbul Sulh Ceza Hâkimliğinin huzuruna çıkarılmıştır ve söz konusu Hâkimlik, şu hususları dikkate alarak, ilgilinin tutuklanmasına karar vermiştir: İlgilinin terör örgütüne üye olma suçunu işlediği yönünde somut delil unsurlarına dayanan kuvvetli şüphelerin varlığı; söz konusu suçun niteliği ve bu suçun CMK'nın 100. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen suçlar arasında bulunması; kaçma riski; mevcut delil durumu ve delil unsurlarının değiştirilmesi riski ve tutukluluğa alternatif tedbirlerin ilgilinin ceza yargılamasına katılmasını sağlamak için yetersiz olması.

67. Mahkeme dahası, başvuranın Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru yolunu kullanmasının ardından, Anayasa Mahkemesinin 3 Mayıs 2019 tarihinde verilen kararla, başvuran tarafından kaleme alınan ihtilaf konusu yazıların içeriğini ve Cumhuriyet Savcılığı tarafından sunulan diğer delil unsurlarını incelemesinin ardından, suçun işlendiğine dair kuvvetli emarenin somut olayda yeterince kanıtlanmadığı kanısına vardığını kaydetmektedir. Anayasa'nın 15. maddesinin uygulanmasına ilişkin olarak (savaş, genel seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hal durumlarında temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının askıya alınmasını öngören),

Mahkeme, ihtilaf konusu özgürlükten yoksun bırakmanın söz konusu durumun katı gereklilikleriyle orantılı olmadığı sonucuna varmıştır.

68. Bu durumda, Mahkeme, başvuranın Anayasa'nın 19. maddesinin 3. fıkrasını ihlal edecek şekilde tutuklandığını ve tutukluluk halinin devamına karar verildiğinin Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edildiğini gözlemlemektedir. Mahkeme, bu sonucun esasen, ilgilinin maruz kaldığı özgürlüğünden yoksun bırakmanın Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasını ihlal ettiğinin kabul edilmesiyle aynı anlama geldiği kanaatine varmaktadır. Mahkeme, mevcut davanın kendine özgü koşullarında, Anayasa Mahkemesinin ayrıntılı bir inceleme sonucunda vardığı sonuçlara katılmaktadır.

69. Mahkeme, Sözleşme'nin 15. maddesine ve Türkiye'nin Sözleşme'yi askıya almasına ilişkin olarak, Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan ve Anayasa'nın 121. maddesine uygun olarak hareket eden Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun olağanüstü hal boyunca birçok kanun hükmünde kararname yayımladığını ve bu kararnamelerle, gözaltına alınan veya tutuklanan kişilere iç hukukta tanınan usuli güvencelere önemli sınırlamalar getirdiğini kaydetmektedir. Bununla birlikte, mevcut davada, başvuran, CMK'nın 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Özellikle suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olgusal unsurların bulunmasını gerektiren bu hükümde, olağanüstü hal dönemi boyunca herhangi bir değişiklik yapılmadığını gözlemlemek gerekmektedir. Böylelikle, mevcut davada ileri sürülen tutukluluğa, olağanüstü halin ilan edilmesinden önce ve sonra uygulanabilir olan mevzuata dayanılarak karar verilmiştir. Dolayısıyla, bu tutukluluğun Sözleşme'nin 15. maddesinin gerektirdiği koşullara riayet ettiği kabul edilemeyecektir, zira son olarak, Sözleşme'ye aykırı herhangi bir tedbir söz konusu duruma uygulanamayacaktır. Aksi yönde bir sonuca varmak, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinin asgari koşullarını geçersiz kılacaktır (*Kavala/Türkiye*, No. 28749/18, § 158, 10 Aralık 2019).

70. Yukarıda belirtilen hususlar ışığında, somut olayda, başvuranın suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesini sağlayan inandırıcı nedenlerin bulunmaması dikkate alındığında, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiştir.

71. Başvuranın suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesini sağlayacak inandırıcı nedenlerin bulunmamasına ilişkin başvuranın şikâyetiyle ilgili olarak, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasına ilişkin tespiti dikkate alarak, Mahkeme, makamların, Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrası anlamında ilgilinin tutuklanmasını ve tutukluluk halinin devamını haklı göstermek amacıyla “uygun” ve “yeterli” olarak kabul edilebilecek gerekçelerle ve çok uzun bir süreyle, başvuranın tutukluluk halinin devamına karar verip vermediklerinin incelenmesine gerek olmadığı kanısına varmaktadır.

IV. ANAYASA MAHKEMESİ ÖNÜNDE KISA SÜRE İÇİNDE YARGISAL DENETİMİN YAPILMAMASI SEBEBİYLE, SÖZLEŞME’NİN 5. MADDESİNİN 4. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

72. Başvuran, tutukluluğunun yasaya uygunluğuna itiraz etmeye çalıştığı, Anayasa Mahkemesi önünde yürütülen yargılamanın, kendi ifadesine göre, Anayasa Mahkemesinin Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası anlamında "kısa süre" gerekliliğine riayet etmemesi sebebiyle, Sözleşme'nin gereklerine uygun olmadığını ileri sürmektedir. Söz konusu madde aşağıdaki gibidir:

“Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.”

73. Hükümet, başvuranın iddiasını kabul etmemektedir. Hükümet, Mahkemenin içtihatlarına, özellikle *Mehmet Hasan Altan* (yukarıda anılan karar) ve *Şahin Alpay*(yukarıda anılan karar) kararlarına ve 21 Temmuz 2016

tarihinde Sözleşme'nin askıya alındığının bildirilmesine dayanarak, Anayasa Mahkemesi tarafından “kısa süre” gerekliliğine uyulmadığı sonucuna varılamayacağı değerlendirmesinde bulunmaktadır.

74. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası anlamında “kısa süre” gerekliliği ile ilgili içtihatlarından doğan ilgili ilkeleri hatırlatmaktadır; bu ilkeler bilhassa *Ilmseher/Almanya* ([BD], No. 10211/12 ve 27505/14, §§ 251-256, 4 Aralık 2018) kararında özetlenmektedir. Mahkeme aynı zamanda, 15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişiminin ardından Anayasa Mahkemesi önündeki yargılamanın uzunluğuna ilişkin olarak, *Mehmet Hasan Altan* (yukarıda anılan karar, §§ 161-167) ve *Şahin Alpay* (yukarıda anılan karar, §§ 133-139) kararlarında vardığı sonuçlara atıfta bulunmaktadır.

75. Somut olayda, Mahkeme, başvuranın 9 Mart 2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunduğunu ve ilgilinin 11 Mayıs 2018 tarihinde tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldığını gözlemlemektedir. Başvuranın tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılması, tutukluluğunun yasaya uygunluğuna ilişkin başvurusunun Anayasa Mahkemesi tarafından kısa sürede incelenmemesi nedeniyle, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının iddia edilen ihlaline son vermiştir (*Žúbor/Slovakya*, No. 7711/06, § 85, 6 Aralık 2011, ve bu kararda yapılan atıflar). Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın Anayasa Mahkemesi önündeki yargılamada Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası anlamında kısa süre gerekliliğine riayet edilmesi bağlamındaki şikâyetinin, Anayasa Mahkemesine başvurunun yapıldığı tarih ile ilgilinin serbest bırakıldığı tarih arasında geçen süreyle ilgili olması nedeniyle, bu şikâyeti mevcut davada incelemeye davet edilmektedir.

76. Mahkeme, *Mehmet Hasan Altan* (yukarıda anılan karar, §§ 161-163) ve *Şahin Alpay* (yukarıda anılan karar, §§ 133-135) kararlarında, Türk hukuk sisteminde, tutuklanan kişilerin, yargılamanın her aşamasında serbest bırakılmalarını talep etme imkânına sahip olduklarını ve taleplerinin reddedilmesi durumunda itirazda bulunabileceklerini kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca, tutukluların tutukluluk hallerinin devamına ilişkin hususun, otuz günü

aşmamak suretiyle düzenli aralıklarla resen incelendiğini tespit etmiştir. Bu nedenle, Mahkeme, Anayasa Mahkemesi önündeki denetimin daha fazla zaman almasına müsamaha gösterebileceği kanaatine varmıştır. Bununla birlikte, yukarıda belirtilen davalarda, Anayasa Mahkemesi önünde dikkate alınması gereken süre, birinci aşama için on dört ay, üç gün ve ikinci aşama için on altı ay, üç gün sürmüştür. Mahkeme, başvuruların karmaşıklığını ve olağanüstü halin ilan edilmesinin ardından Anayasa Mahkemesinin iş yükünü göz önünde bulundurarak, istisnai bir durumun söz konusu olduğu kanaatine varmıştır. Bu nedenle, Anayasa Mahkemesi önünde geçen on dört ay, üç günlük ve on altı ay, üç günlük sürelerin olağan bir durumda “kısa” olarak değerlendirilememesine rağmen, bu davalara özgü koşullarda, Mahkeme, Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

77. Mahkeme, bu içtihadın daha sonra *Selahattin Demirtaş (No. 2)* (yukarıda anılan karar, §§ 368-370) davasında Büyük Daire tarafından onaylandığını tespit etmektedir.

78. Somut olayda, Mahkeme, dikkate alınması gereken sürenin aynı zamanda olağanüstü hal sırasında geçmesi nedeniyle, on dört ay, iki gün sürdüğünü kaydetmektedir. Mahkemeye göre, Anayasa Mahkemesinin kararını yalnızca başvurunun yapılmasının ardından yaklaşık iki yıl, iki ay sonra 3 Mayıs 2019 tarihinde vermesi hususu, Sözleşme’nin 5. maddesinin 4. fıkrası açısından dikkate alınması gereken sürenin hesaplanması için göz önünde bulundurulmamaktadır, zira başvuran daha önce, bu tarihten önce serbest bırakılmıştır.

79. Dolayısıyla Mahkeme, Mahkemenin *Mehmet Hasan Altan, Şahin Alpay ve Selahattin Demirtaş (No. 2)* (yukarıda anılan kararlar) kararlarında vardığı sonuçların mevcut başvuru kapsamında da geçerli olduğu kanaatine varmaktadır. Mahkeme, bu bağlamda, başvuran tarafından Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun karmaşık olduğunu, zira FETÖ/PDY’ye üye olmak suçundan bir gazetecinin tutuklanmasına ilişkin hassas sorunların ileri sürüldüğü bir davanın söz konusu olduğunu vurgulamaktadır. Bu

bağlamda, Mahkeme, aynı zamanda 2016 yılının Temmuz ayında olağanüstü halin ilan edilmesinin ardından Anayasa Mahkemesinin istisnai iş yükünün göz önünde bulundurulmasının gerekli olduğu kanısına varmaktadır (yukarıda anılan *Mehmet Hasan Altan* kararı, § 165, ve yukarıda anılan *Şahin Alpay* kararı, § 137).

80. Bu sonuç, bununla birlikte, Anayasa Mahkemesinin Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası açısından ileri sürülen benzer şikâyetler bakımından tam yetkiye sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Sözleşme'nin 19. maddesi uyarınca, Mahkeme, Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularını sundukları tarihten itibaren, tutukluluklarının hukuka uygunluğuna ilişkin bir mahkeme kararını kısa bir süre içinde elde edememelerinden şikâyet eden diğer başvuranlar tarafından sunulan şikâyetler açısından nihai denetim yetkisini saklı tutmaktadır (yukarıda anılan *Mehmet Hasan Altan* kararı, § 166).

81. Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, Mahkeme, bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerektiği kanısına varmaktadır.

V. BAĞIMSIZ VE TARAFSIZ BİR MAHKEME ÖNÜNDE TUTUKLULUĞA İTİRAZ ETMEK İÇİN ETKİN BİR HUKUK YOLUNUN BULUNMAMASI NEDENİYLE SÖZLEŞME'NİN 5. MADDESİNİN 4. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

82. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasına ve 13. maddesine dayanarak, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde tutukluluğunun yasaya uygunluğuna etkin bir şekilde itiraz etme imkânına sahip olmamasından şikâyet etmektedir.

83. Hükümet, bu iddiaya itiraz etmektedir.

84. Bu durumda, Mahkeme, başvuranın Anayasa Mahkemesi önünde bu türden bir şikâyeti ileri sürmediğini gözlemlemektedir. Oysa Mahkeme, bu

nedenle, söz konusu hukuk yolunun ilgilinin şikâyeti için uygun bir telafi sunabilecek nitelikte olmadığı ve başarı sağlayacak makul bakış açıları sunmadığının belirtilmesine imkân veren herhangi bir unsura sahip değildir. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın bu şikâyete ilişkin iç hukuk yollarını tüketmediği kanaatine varmaktadır (*Uzun/Türkiye* ((k.k.), No. 10755/13, §§ 68-70, 30 Nisan 2013, ve *Mercan/Türkiye* (k.k.), No. 56511/16, §§ 21-30, 8 Kasım 2016).

85. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasına ilişkin şikâyetini, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1 ve 4. fıkraları uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddetmektedir.

VI. SÖZLEŞME'NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

86. Başvuran, maruz kaldığı tutukluluğun ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedir. Başvuran bu bağlamda, Sözleşme'nin 10. maddesini ileri sürmektedir. Bu madde aşağıda yer almaktadır:

“1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, kanunla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.”

87. Hükümet, bu iddiaya itiraz etmektedir.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

88. Hükümet, her şeyden önce, ilgili hakkında başlatılan ceza yargılamasının ulusal mahkemeler önünde halen derdest olması nedeniyle iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle, başvuranın Sözleşme'nin 10. maddesi bağlamındaki şikâyetinin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğini iddia etmektedir.

89. Başvuran, bu itiraz hakkında herhangi bir görüş bildirmemektedir.

93. Mahkeme, Hükümetin ileri sürdüğü iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair itiraz çerçevesinde, ifade özgürlüğü hakkının başvuran tarafından kullanılmasına yönelik bir müdahalenin varlığının incelenmesiyle ve dolayısıyla, Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında sunulan şikâyetin esasının incelenmesiyle yakından ilişkili olan sorunların belirtildiği kanısına varmaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, bu itirazın davanın esasıyla birleştirilmesine karar vermektedir (yukarıda anılan *Mehmet Hasan Altan* kararı, § 194 ve yukarıda anılan *Şahin Alpay* kararı, § 164).

90. Mahkeme öte yandan, bu şikâyetin, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını tespit ederek, şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında

1 Tarafların İddiaları

a) Başvuran

91. Başvuran, gazetecilik faaliyetleri nedeniyle tutuklandığını ileri sürmektedir. Başvuran bu bağlamda, suç işlediğine dair objektif bir gözlemciyi ikna edecek nitelikte herhangi bir olay ve bilginin bulunmadığını ileri sürmektedir. Başvuran, kendi ifadesine göre, ifade özgürlüğünü kullanması nedeniyle tutuklanmıştır.

b) Hükümet

92. Hükümet öncelikle, başvuranın tutukluluğunun Sözleşme'nin 10. maddesi anlamında bir müdahale teşkil etmediğini, zira kendi ifadesine göre, ilgili hakkında başlatılan yargılamaların konusunun ilgilinin gazetecilik faaliyetleriyle ilgili olmadığını belirtmek istemektedir. Hükümet, bu bağlamda, başvuranın, terör örgütüne üye olduğuna dair hakkında duyulan şüpheler nedeniyle tutuklandığını ve tutukluluk halinin devamına karar verildiğini ifade etmektedir. Hükümet, başvuran hakkında başlatılan ceza yargılamasının halen derdest olduğunu ve ilgili hakkında hükmedilen kesinleşmiş bir cezanın bulunmadığını eklemektedir.

93. Hükümet, Mahkemenin bununla birlikte, bir müdahalenin söz konusu olduğu sonucuna varması durumunda, her halükârda, bu müdahalenin “kanunla öngörüldüğü”, meşru bir amaç taşıdığı ve bu amaca ulaşmak için “demokratik bir toplumda gerekli” olduğu ve dolayısıyla haklı gösterildiği kanaatine varılmasının uygun olacağını belirtmektedir.

94. Bu konuda, Hükümet, başvuran hakkında başlatılan ceza yargılamalarının Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri olan 309, 311, 312. ve 314. maddeleri tarafından öngörüldüğünü ifade etmektedir. Hükümet aynı zamanda, ihtilaf konusu müdahalenin Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrası anlamında, ulusal güvenliğin veya kamu düzeninin korunması ve düzensizliğin ve suçun önlenmesi yönünde birçok amaç izlediğini belirtmektedir.

95. Müdahalenin demokratik bir toplumda gerekliliğine ilişkin olarak, Hükümet, demokratik sistemlerin sunduğu imkânlarla başvurarak, terör örgütlerinin amaçlarına ulaşmak amacıyla yasal görünümlü pek çok yapı oluşturduklarını ifade etmektedir. Hükümete göre, bu yapıların bünyesinde aktif olan kişiler hakkında yürütülen ceza soruşturmalarına bu kişilerin mesleki faaliyetlerinin konu edildiği belirtilemeyecektir. Bu doğrultuda, Hükümet, *FETÖ/PDY*'nin karmaşık ve kendisine özgü (“*sui generis*”) bir

terör örgütü olduğunu ve yasallık görünümü altında faaliyetlerini sürdürdüğünü belirtmektedir. Bu bağlamda, Hükümet, *FETÖ/PDY*'nin basın organlarının yapısının başlıca amacının kamuoyunu manipüle ederek, bu örgütün eylemlerini meşrulaştırmak olduğunu ileri sürmektedir. Oysa Hükümet, basın organlarının başkasının hak ve özgürlüklerini ortadan kaldırmak için araç olarak kullanılmasına izin verilemeyeceğini vurgulamaktadır. Hükümete göre, başvuran, bu türden bir soruşturma kapsamında tutuklanmıştır. Özet olarak, Hükümet, ihtilaf konusu müdahalenin demokratik bir toplumda orantılı ve gerekli olduğu kanaatindedir.

2. Müdahil Tarafların Görüşü

a) İnsan Hakları Komiseri

96. İnsan Hakları Komiseri, özellikle 2016 yılının Nisan ve Eylül aylarında Türkiye'ye yaptığı ziyaretleri sırasında selefî tarafından varılan tespitlere dayanarak, her şeyden önce, bu ülkede, ifade özgürlüğüne ve basın özgürlüğüne ilişkin yoğun ihlallerin birçok defa vurgulandığını belirtmektedir. İnsan Hakları Komiseri, bu bağlamda, Türkiye'de, Cumhuriyet savcıları ve yetkili hâkimlerin terörle mücadeleyle ilişkin mevzuatı çok geniş bir şekilde yorumladıkları kanaatindedir. İnsan Hakları Komiseri'ne göre, Hükümet çevrelerine yönelik görüş ayrılıklarını veya eleştirilerini dile getiren pek çok gazeteci yalnızca gazetecilik faaliyetleri nedeniyle ve somut bir delil bulunmaksızın tutuklanmışlardır. Böylelikle İnsan Hakları Komiseri, gazeteciler hakkında yürütülen soruşturma dosyalarında yer alan tek delilin genellikle ilgililerin gazetecilik faaliyetlerine dayandığını tespit etmesinin ardından, ilgililer hakkında başlatılan ceza yargılamalarının ilgililerin gazetecilik faaliyetleriyle ilgili olmadığı yönünde -kendi ifadesine göre pek inandırıcı olmayan- Hükümetin iddiasını reddetmektedir.

97. Öte yandan, İnsan Hakları Komiseri, darbe girişiminin ve terör örgütlerinin oluşturdukları tehlikelerin, kendisi tarafından şikâyet edilen tedbirler gibi, basın özgürlüğünü ciddi bir şekilde ihlal eden tedbirleri haklı gösteremeyeceğini belirtmektedir.

b) Birleşmiş Milletler Özel Raportörü

98. Özel Raportör, Türkiye’de terörle mücadele mevzuatının Hükümetin politikalarına yönelik eleştirel görüşlerini dile getiren gazeteciler hakkında uzun bir süreden beri kullanıldığını belirtmektedir. Dolayısıyla Özel Raportör, olağanüstü halin ilan edilmesinin ardından ifade özgürlüğü hakkının daha da zayıflatıldığının altını çizmektedir. Özel Raportör, bu bağlamda, 15 Temmuz 2016 tarihinden beri iki yüz otuz bir gazetecinin yakalandığını ve yüz elliden fazla gazetecinin halen cezaevinde bulunduğunu ifade etmektedir.

99. Özel Raportör, bir müdahalenin “kanun tarafından öngörülmediği” sürece, Sözleşme’nin 10. maddesine aykırı olduğunu belirtmektedir. Özel Raportör, bir tedbirin iç hukukta bir dayanağının bulunmasının yeterli olmadığını ve kanunun niteliğinin de dikkate alınması gerektiğini eklemektedir. Böylelikle, Özel Raportör’e göre, ilgili kişilerin bilhassa kendileri açısından kanunun sonuçlarını öngörebilmeleri gerekmektedir ve iç hukuk, ifade özgürlüğüne ilişkin keyfi ihlallere karşı belirli bir koruma sunmalıdır.

100. Özel Raportör, gazetecilerin yargılanmalarına ilişkin kümülatif olayların, ulusal makamların terörle mücadele bahanesiyle, ceza yargılamalarıyla ve tutukluluk tedbirleriyle ifade özgürlüğünü büyük ölçüde ve keyfi bir şekilde bastırdıklarının düşünülmesine neden olduğunu yeniden belirtmektedir.

c) Davaya Müdahil Olan Sivil Toplum Kuruluşları

101. Davaya müdahil olan sivil toplum kuruluşları, basın özgürlüğüne ilişkin kısıtlamaların askeri darbe teşebbüsünden itibaren çok daha belirgin ve yaygın bir hale geldiğini ileri sürmektedirler. Söz konusu sivil toplum kuruluşları, demokratik bir toplumda basın organlarının önemli bir rol oynadığının altını çizerek, gazeteciler hakkında, genellikle genel menfaati ilgilendiren konuları ele aldıkları gerekçesiyle tutukluluk tedbirlerinin uygulandığını belirtmektedirler. Sivil toplum kuruluşları, bu bağlamda, gazeteciler hakkında tutukluluk tedbirlerine keyfi olarak başvurulmasından şikâyet etmektedirler. Söz konusu kuruluşlara göre, bir gazetecinin şiddete teşvik etmeyen görüşlerini ifade etmesi nedeniyle tutuklanması, ilgilinin ifade özgürlüğü hakkını kullanmasına yönelik haksız bir müdahale olarak değerlendirilmektedir.

3. Mahkemenin Değerlendirmesi

102. Mahkeme, her şeyden önce, başvuranın Sözleşme'nin 10. maddesi açısından tutuklanmasından şikâyet ettiğini gözlemlemektedir. Bu nedenle Mahkeme, bu hüküm açısından yaptığı inceleme kapsamında, yalnızca başvuranın maruz kaldığı tutukluluğa dikkatini verecektir.

103. Mahkeme, başvuranın terör örgütüne üye olduğuna dair hakkında şüphelenilmesi nedeniyle ve Anayasa Mahkemesinin kararından anlaşıldığı üzere, bilhassa gazetecilik faaliyetleri sebebiyle ilgili hakkında ceza yargılamalarının yürütüldüğünü kaydetmektedir. İlgili, ceza yargılaması kapsamında, gözaltına alındığı 26 Temmuz 2016 tarihinden 11 Mayıs 2018 tarihine kadar özgürlüğünden yoksun bırakılmıştır.

104. Mahkeme, bu özgürlükten yoksun bırakmanın, Sözleşme'nin 10. maddesiyle güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının başvuran tarafından kullanılmasına yönelik bir “müdahale” olarak değerlendirildiği kanaatine varmaktadır (*Şık/Türkiye*, No. 53413/11, § 85, 8 Temmuz 2014).

105. Mahkeme, aynı gerekçelerle, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlaline ilişkin şikâyetlerle ilgili olarak Hükümet tarafından ileri sürülen iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair itirazı reddetmektedir.

106. Mahkeme ardından, bir müdahalenin, Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasının gereklerini karşılamadığı sürece, bu maddeyi ihlal ettiğini hatırlatmaktadır. Dolayısıyla, somut olayda tespit edilen müdahalenin, “kanunla öngörülüp öngörülmediğinin”, bu fıkra bakımından bir veya birçok meşru amacı taşıyıp taşımadığının ve söz konusu amaçlara ulaşmak için “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir (yukarıda anılan *Mehmet Hasan Altan* kararı, § 202 ve yukarıda anılan *Şahin Alpay* kararı, § 172).

107. Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrası anlamında, “kanunla öngörülme” ifadesinin öncelikle, ihtilaf konusu tedbirin iç hukukta bir dayanağının bulunmasını, ancak söz konusu kanunun niteliğiyle de ilgili olmasını gerektirdiğini hatırlatmaktadır: Bu ifade, bir yandan, söz konusu kanunun, dahası bunun sonuçlarını kendisi açısından öngörebilmesi gereken ilgili kişi için erişilebilir olmasını ve diğer yandan, hukukun üstünlüğüyle uyumlu olmasını gerektirmektedir (*Müller ve diğerleri/İsviçre*, 24 Mayıs 1988, § 29, A serisi No. 133).

108. Bu durumda, Mahkeme, başvuranın maruz kaldığı özgürlükten yoksun bırakmanın, ilgilinin Sözleşme'nin 10. maddesi bağlamındaki haklarına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini vurgulamaktadır (yukarıda 104. paragraf). Mahkeme, CMK'nın 100. maddesine göre, bir kişinin yalnızca suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphelerin duyulmasına imkân veren olgusal unsurların bulunması halinde tutuklanabileceğini kaydetmektedir. Bu bağlamda, Mahkeme daha önce, başvuranın tutukluluğunun Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi anlamında suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesini sağlayacak inandırıcı nedenlere dayanmadığı ve dolayısıyla ilgilinin Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasından doğan özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği sonucuna vardığını hatırlatmaktadır

(yukarıda 65-70. paragraflar). Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (a) ila (f) bentlerinin, bir kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılabilmesini sağlayacak gerekçelere ilişkin ayrıntılı bir liste içerdiğini hatırlatmaktadır. Bu türden bir tedbir, bu gerekçelerden birinin kapsamına girmemesi halinde, hukuka uygun olmamaktadır (*Khlaifia ve diğerleri/İtalya* [BD], No. 16483/12, § 88, 15 Aralık 2016). Sonuç olarak, başvuranın Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrası bağlamındaki hak ve özgürlüklerine yönelik müdahale, Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrası açısından haklı gösterilemez, zira bu müdahale kanunla öngörülmemiştir (bk., *Steel ve diğerleri/Birleşik Krallık*, 23 Eylül 1998, §§ 94 ve 110, *Karar ve Hükümlerin Derlemesi* 1998-VII, ve yukarıda anılan *Ragıp Zarakolu* kararı, § 79, 15 Eylül 2020).

109. Somut olayda, Mahkeme ayrıca, Anayasa Mahkemesinin tutukluluğun yasaya uygunluğuna ilişkin tespitlerine atıfta bulunarak, bu türden ağır bir tedbirin demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı bir müdahale olarak değerlendirilemeyeceği kanısına vardığını gözlemlemektedir. Dolayısıyla Mahkeme, Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Mahkeme, bu gerekçe ışığında, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekliliğine ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesinin vardığı sonuçtan farklı bir sonuca varmak için herhangi bir nedenin bulunmadığı kanısına varmaktadır.

110. Mahkeme öte yandan, eleştirel seslerin tutuklanmasının hem tutuklanan kişi hem de bir bütün olarak toplum açısından birçok olumsuz etki yarattığını, zira somut olayda olduğu gibi, özgürlükten yoksun bırakmayla sonuçlanan bir tedbirin uygulanmasının, sivil toplumu korkutarak ve muhalif sesleri susturarak ifade özgürlüğü üzerinde kaçınılmaz olarak caydırıcı bir etki oluşturduğunu kaydetmektedir.

111. Son olarak, Türkiye'nin Sözleşme'yi askıya almasına ilişkin olarak, Mahkeme, mevcut kararın 72. paragrafında vardığı tespitlerine atıfta bulunmaktadır. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasıyla ilgili

olarak, Sözleşme'nin 15. maddesinin uygulanmasına ilişkin değerlendirmesinden uzaklaşmak için ciddi bir nedenin bulunmamasından dolayı, vardığı sonuçların Sözleşme'nin 10. maddesi açısından yaptığı inceleme kapsamında da geçerli olduğu kanısına varmaktadır.

112. Mahkeme, yukarıda belirtilen hususlar ışığında, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

VII. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

117. Sözleşme'nin 41. maddesi uyarınca,

“Eğer Mahkeme, bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder. ”

A. Tazminat

113. Başvuran, maddi zarar bağlamında tutuklu kaldığı gün başına 1.000 avro ve maruz kaldığını belirttiği manevi zarar bağlamında tutuklu kaldığı gün başına 500 avro talep etmektedir.

114. Hükümet, bu talebin dayanaktan yoksun olduğunu ve talep edilen meblağların aşırı olduğunu belirtmektedir.

115. Mahkeme, somut olayda, başvuranın gelir kaybına ilişkin iddiasını desteklemek amacıyla herhangi bir somut unsur sunmaması nedeniyle, maddi zarar bağlamındaki talebin desteklenmediğini tespit etmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, bu bağlamda sunulan talebi reddetmektedir. Buna karşın Mahkeme, tespit edilen ihlallerin ciddi niteliğini ve Mahkemenin benzer davalardaki uygulamasını dikkate alarak ve Anayasa Mahkemesi tarafından ödenmesine karar verilen 3.760 avro tutarındaki manevi tazminat miktarını göz önünde bulundurarak, başvurana, bu meblağ üzerinden ödenmesi gereken

her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 12.240 avro ödenmesine karar vermektedir.

B. Masraf ve Giderler

116. Başvuran, masraf ve giderler için herhangi bir talep sunmamıştır. Bu nedenle, Mahkeme bu bağlamda herhangi bir meblağın ödenmemesine karar vermektedir.

C. Gecikme Faizi

117. Mahkeme, gecikme faizi olarak, bu tutara, Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğu kanaatine varmaktadır.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvuran hakkında başlatılan ceza yargılamasının ulusal mahkemeler önünde derdest olduğu gerekçesiyle iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin Sözleşme'nin 10. maddesi bağlamındaki şikâyetle ilgili ilk itirazın *esasla birleştirilmesine* ve bu itirazın reddedilmesine;
2. Sözleşme'nin 5. maddesinin 1 ve 3. fıkralarına ve Sözleşme'nin 10. maddesine ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna ve başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna;
3. Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine;
4. Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrası kapsamında sunulan şikâyetin incelenmesine gerek olmadığına;
5. Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine;

BULAÇ / TÜRKİYE KARARI

6. a) Davalı Devlet tarafından başvurana, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, işbu kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç aylık bir süre içinde ve davalı Devletin para birimine çevrilmek ve ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 12.240 EUR (on iki bin iki yüz kırk avro) ödenmesine;
- b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu miktara, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine karar vermiştir.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 8 Haziran 2021 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Jon Fridrik Kjølbro
Başkan